

N:o 23.

Ank. till Riksd. kansli den 1 mars kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om beviljande af vederlag till länsmannen C. G. Svenonius för mistad åklagareandel i förbrutet gods. (I. A.)

I en inom Andra Kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion (n:o 55) har herr *J. E. Wikstén*, med hvilken herrar *N. Wallmark* i Smedsbyn och *L. O. Carlsson* instämt, hemställt, att Riksdagen måtte besluta att till länsmannen i Neder Kalix distrikt *C. G. Svenonius* bevilja såsom vederlag för den honom frångångna åklagareandel, — utgörande enligt Neder Kalix häradsrätts utslag den 7 maj 1890 i mål emellan honom och *Edmund Giles Loder* 220,844 kronor 70 öre — ett belopp af 22,100 kronor, att till honom utbetalas på tid och sätt, som statsutskottet funne lämpligt föreslå.

Enligt hvad i motionen meddelas, hade på grund af kongl. förordningen den 23 september 1887 länsmannen *C. G. Svenonius* den 13 och 14 mars 1890 verkställt beslag å ett parti trävaror, tillhöriga engelske undersåten *Edmund Giles Loder* och upplagda vid dennes egendom *Töreforss* i Norrbottens län. *Svenonius* hade härefter väckt åtal vid Neder Kalix tingslags häradsrätt mot *Loder*, därför att denne, ehuru utländing, i riket idkat handel utan att hafva därför i vederbörlig ordning utverkat sig Kongl. Maj:ts tillstånd. Häradsrätten hade godkänt åtalet och med stöd af §§ 18 och 31 i kongl. förordningen af den 18 juni 1864, såsom dessa lagrum lyda i ofvanberörda kongl. förordning

af den 23 september 1887, i utslag den 7 maj 1890 fält Loder till böter och kostnadsersättningar, uppgående tillsammans till 573 kronor 73 öre, samt förklarat det beslagtagna virket förbrutet, och skulle af dess värde, 331,267 kronor 5 öre, en tredjedel tillfalla kronan och två tredjedelar åklagaren. Öfver detta utslag hade Loder visserligen anfört besvär i Svea hofrätt, men sedermera återtagit desamma och häradsrättens utslag hade följaktligen vunnit laga kraft. Loder hade emellertid vändt sig i nådeväg till Kongl. Maj:t med begäran att den af häradsrätten ådömda påföljden, att det beslagtagna varulagret vore förverkadt, skulle af Kongl. Maj:t varda till alla delar upphäfdt och efterskänkt. Efter vederbörandes hörande hade Kongl. Maj:t med anledning deraf den 26 juni 1890 förklarat, att de i beslag tagna varorna skulle »anses icke vara förverkade».

En af Svenonius sedermera gjord ansökan, att Kongl. Maj:t måtte bereda honom ersättning till hela beloppet af hans andel i det beslagtagna virkets värde eller till så stor del deraf, som Kongl. Maj:t kunde finna skäligt, hade af Kongl. Maj:t genom beslut den 19 december 1890 blifvit lemnad utan afseende. Genom Kongl. Maj:ts omförmälda beslut af den 26 juni 1890 hade till Loder återgifvits *hela* det i beslag tagna trävarulagret och följaktligen äfven allmänna åklagarens, genom häradsrättens laga kraftvunna utslag, tilldömda andel deraf.

Då Kongl. Maj:t pröfvat nödigt företaga den viktiga åtgärden att till Loder efterskänka hela det i beslag tagna varulagret, borde man enligt motionärens förmenande kunna antaga, att sådant skett i följd af omständigheternas kraf och framför allt i statens intresse, men i så fall borde det ju vara statens pligt att, åtminstone i någon mån, hålla länsman Svenonius skadeslös för hans förlorade åklagareandel. Så vidt motionären hade sig bekant och för öfrigt blifvit af handlingarna upplyst, hade Svenonius troget fullgjort sina skyldigheter såsom allmän åklagare beträffande omförmälda beslags- och åtalsåtgärder. Såväl innehållet af häradsrättens utslag som den omständigheten, att deröfver anförda besvär blifvit återtagna, syntes motionären äfven tala för att Svenonius derutinnan lagligen förfarit. Med den omfattande beslagsåtgärden och åtalets fullföljande vid domstol m. m. hade helt säkert varit förenadt ett ganska drygt ansvar, ej så få obehag och icke så litet arbete. Motionären ansåge alltså Svenonius åtminstone moraliskt berättigad till något vederlag af staten för hans förlorade åklagareandel, och vore det i sådant syfte som motionären derom hos Riksdagen gjorde framställning, fullt förvissad, att en åtgärd från Riksdagens sida i antydt syfte skulle uppmuntra till ökad pligtkänsla

hos underordnade tjänstemän. Enligt hvad motionären vidare anført, saknades måhända icke skäl för den meningen, att staten borde lemna Svenonius vederlag, motsvarande hela den honom, enligt häradsrättens åberopade utslag tilldömda åklagareandel, som utgjorde 220,844 kronor 70 öre ($\frac{2}{3}$ af de i beslag tagna varornas värde 331,267 kronor 5 öre) men med fäst afseende på summans mera ovanliga storlek, som åklagareandel, ansåge sig motionären icke böra utsträcka anspråket derhän, men förmenade, att han åtminstone borde ersättas med $\frac{1}{10}$ -del af sistnämnda summa, utgörande 22,084 kronor 47 öre eller i rundt tal 22,100 kronor.

Den lag, hvarå omförmälda åtal och beslag grundats, eller kongl. förordningen angående utvidgad näringsfrihet af den 18 juni 1864 med deri genom kongl. förordningen den 23 september 1887 gjorda ändringar innehåller:

i § 18. Den, som utan vederbörlig anmälan, der sådan är föreskrifven, eller tillstånd, då sådant erfordras, idkar försäljning eller tillverkning af varor eller eljest öfverskrider den näringsrättighet, denna förordning i särskilda fall bestämmer, eller i öfrigt felar mot de i dessa afseenden gifna föreskrifter, är förfallen till böter från och med fem till och med femhundra kronor;

i § 23. Nu stadgade böter tillfalla med en tredjedel kronan och med två tredjedelar åklagaren;

i § 26 *mom. 1.* På särskild pröfning af Konungen skall i hvarje fall bero, om utländsk man eller qvinna må här i riket idka handels- eller fabriksrörelse, handtverk eller annan handtering;

och i § 31. Idkar utan i vederbörlig ordning erhållet tillstånd utländing handel eller annat näringsyrke, eller öfverskrider han det tillstånd honom meddelats eller i öfrigt felar mot de i denna förordning gifna föreskrifter, är han förfallen till böter enligt § 18; och skola olofligen till salu hållna varor vara förverkade samt må af allmän åklagare tagas i beslag, dock att, om beslaget skall ega bestånd, åtal mot vederbörande ofördröjligen anställas. — Böter och värdet af förverkadt gods fördelas på enahanda sätt som i § 23 är stadgadt.

Till närmare belysning angående förevarande ärende får utskottet meddela, att, enligt utskottet tillhandahållna handlingar, Loder, som år 1889 erhållit Kongl. Maj:ts tillstånd att ega och besitta Törefors bruk med underlydande 23 olika hemman och hemmansdelar inom Neder

Kalix socken, i sitt svaromål vid häradsrätten anfört att, då han och hans fader haft Kongl. Maj:ts tillstånd att ega och besitta ifrågavarande fastigheter, så måste deraf följa, att de äfven egde rätt att tillgodogöra sig dem på ett produktivt sätt, således att begagna der befintliga sågar och sälja sina sågade trävaror. För öfrigt hade virket hufvudsakligen utskeppats till främmande land och endast s. k. vrakbräder i obetydlig omfattning sålts å platsen. Det lagrum, hvarå beslaget och åtalet grundades, vore enligt Loders åsigt icke tillämpligt i föreliggande fall utan afsåge allenast sådana varor, som kringfördes i orterna för att der afyttras.

Såsom skäl för sin ofvan omförmälda nådeansökan åberopade Loder gällande traktater emellan England och Sverige af åren 1661 och 1826, enligt hvilka engelska undersåtar i afseende å handel och sjöfart egde åtnjuta samma behandlingssätt, som svenske män, hvadan om en förseelse i förevarande fall verkligen förlåge, han ej borde straffas hårdare än en svensk i dylikt fall skulle straffats, eller med böter. I allt fall stode den ådömda egendomsförlusten af öfver 300,000 kronors värde icke i något rimligt förhållande till förseelsen, som borde vara tillräckligt försonad med de ådömda böterna.

Vid behandlingen af ifrågavarande ärende har utskottet tagit del af ett mål, som synes hafva största likhet med det i före varande motion omförmälda, men som blifvit i domstolsväg fullföljdt och afdömdt; och anser sig utskottet böra i korthet redogöra för detsamma.

Finske undersåten Anders Kurth hade år 1882 köpt hälften af Salmi ångsåg med $\frac{1}{4}$ mantal Puodiniemi i Nikkala by i Nedre Torneå socken och tingslag samt år 1883 erhållit Kongl. Maj:ts tillstånd att besitta sin hälft af denna fastighet, hvars andra hälft tillhörde en svensk undersåte. Sedermera hade Kurth blifvit egare jemväl till andra hälften af fastigheten, dock utan att han för denna hälft erhållit vederbörligt tillstånd att den besitta. I februari 1890 verkstälde kronolänsmannen H. Lidström såsom allmän åklagare beslag å det i brädgården vid Salmi ångsåg upplagda virkeslagret på den grund att Kurth utan vederbörligt tillstånd här i landet bedref sågverksrörelse, hvarefter åtal anställdes mot Kurth. Denne genmälde, att han såsom egare till fastigheten vore berättigad att tillgodogöra sig den derå varande sågen. Han bestred vidare, att något virke blifvit med hans vetskap såldt från ångsågen eller der hållits till salu, och erinrade, att, äfven om han skulle anses hafva saknat rätt att drifva sågrörelse och därför bort dömas till ansvar, så

borde i allt fall allenast de till salu hållna varorna, men icke tillverkningen i sin helhet dömas förbruten. — I målet förebragtes omfattande bevisning, hvaraf hufvudsakligen framgick, att tillverkningen vid sågen till det mesta skeppades på utlandet, men att en del vrak och affall sålts på platsen genom inspektoren för sågen, med Kurths vetskap.

Häradsrätten dömde Kurth jemlikt ofvan återgifna lagparagrafer, för det han dels genom utskeppning, dels under hand verkstält försäljningar af sitt sågverks alster, utan att hafva haft Kongl. Maj:ts tillstånd till drifvande af handel här i riket, att böta 200 kronor, hvarjemte de i beslag tagna varorna förklarades förverkade.

Kurth klagade i Svea hofrätt och upprepade sina invändningar, särskildt betonande, bland annat, att det honom lemnade tillståndet att besitta fastigheten måste innebära rätt att å sågen försåga sitt virke och utskeppa eller försälja det, äfvensom att det i brädgården upplagda virket icke var hållet till salu, utan låg der för att torkas och förvaras.

I utslag den 11 juli 1890 förklarade hofrätten att, enär styrkt vore, att Kurth, hvilken vore finsk undersåte och ostridigt icke erhållit Kongl. Maj:ts tillstånd att här i riket idka handel, under den tid åtalet afsåge, från Salmi ångsåg inom riket försålt förädlade trävaror, så fann hofrätten ej skäl göra ändring i häradsrättens utslag beträffande det Kurth i målet ådömda ansvar; men enär genom hvad i målet förekommit icke emot Kurths bestridande kunde anses ådagalagdt, att det i beslag tagna virket af Kurth hållits till salu, fann hofrätten skäligt, med ändring af häradsrättens utslag härutinnan, upphäfvad det å samma virke lagda beslaget.

Såväl länsmanen Lidström som Kurth klagade hos Kongl. Maj:t, Lidström under uppgifvande, bland annat, att på årtionden icke funnits ett enda sågtimmerträd å Kurths hemman.

Högsta domstolen fann vid målets föredragning den 2 december 1891 ej skäl att i hofrättens utslag göra ändring.

Hvad nu det uti ifrågavarande motion framställda förslag beträffar, har utskottet, som föreställer sig, att, derest länsmanen Svenonius verkligen skulle ega rätt att åtnjuta ersättning för den mistade åklagareandelen uti det ofvanberörda, i beslag tagna, af häradsrätten förverkadt förklarade virket, honom borde tillerkännas full ersättning för hvad honom i detta afseende frångått och ej, såsom motionären föreslagit, omkring en tiondedel deraf, velat framhålla, att, då Konungen i förevarande fall — efter att hafva hört högsta domstolen, som yttrat, att »med afseende

å förekommande omständigheter i målet de i beslag tagna trävarorna borde anses icke vara förverkade» — utöfvat sin grundlagsenliga rätt att återgifva till kronan förverkadt gods, skäl icke förefinnes att bevilja åklagaren godtgörelse för hvad honom sålunda på laglig väg fränkänts. På grund häraf har utskottet, utan att vilja inlåta sig på bedömandet, huru vida Svenonius, derest ifrågavarande mål i domstolsväg fullföljts, skulle haft utsigt att vinna fastställelse å det verkställda beslaget, ansett det af motionären föreslagna vederlag för den mistade åklagareandelen icke böra honom tillmätas, helst en af Svenonius i enahanda syfte hos Kongl. Maj:t gjord ansökan redan blifvit af Kongl. Maj:t afslagen. Utskottet får alltså hemställa,

att herr Wiksténs förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 1 mars 1892.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Reservation:

af herr *G. Eriksson*, som yrkat, att utskottet måtte hemställa,

att Riksdagen må besluta att till länsmannen i Neder Kalix distrikt *C. G. Svenonius* bevilja något vederlag för den honom frångångna åklagareandel — utgörande enligt Neder Kalix häradsrätts utslag den 7 maj 1890 i mål mellan honom och *Edmund Giles Loder* 220,844 kronor 70 öre — ett belopp af 22,100 kronor.

Herrar *R. G. von Hedenberg*, friherre *A. R. von Kræmer* och *O. Jonsson* hafva begärdt få antecknadt, att de icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.